

POETINĖS KALBOS GARSYNO KIEKYBINĖS YPATYBĖS IR JŲ INTERPRETACIJA

Petras SKIRMANTAS

Poetinio kūrinio skambumas, muzikalumas — reiškiniai, tiesiogiai išplaukią iš teksto garsinės organizacijos — teisėtai buvo ir tebėra laikomi vienu svarbiausių meniškumo kriterijų bei poetinio subrendimo ir talento rodiklių. Pats garsinės organizacijos terminas vis dėlto dar tebėra labai įvairiai suprantamas. Paprastai eilėtyros darbuose ši sąvoka užima tam tikrą intervalą: vieni tyrinėtojai garsinę organizaciją suprantą kaip ypatingai išsiskiriančių kalbos sraute ir meniškai reikšmingų garsų seką, savotišką „melodiją“ iš tų garsų, kiti — kaip viso eilėraščio fonetinio pavidalo bendrą kryptingumą, apimančią ne tik visus teksto garsus, bet ir eilėraščio dinamiką, melodinę liniją, intonacines ypatybes ir pan. Tikslus ir griežtas termino supratimas, savaime aišku, yra susitarimo dalykas. Bet viena aišku: kalbėdami apie poetinės kalbos garsinę organizaciją, tuo pačiu poetinę kalbą išskiriame iš kitų (garsiskai specialiai neorganizuotų) kalbos rūšių, pripažįstame, jog esą kažkokių skirtumų tarp garsiškai organizuotos (poetinės) ir neorganizuotos (saky-sim, publicistinės) kalbos. Savaime suprantama, šie skirtumai slypi tų kalbos rūšių garsyne, bet negali būti kokybiniai¹, o tik kiekybiniai ir sintaktiniai.

Buvo susidomėta kiekybinėmis poetinės kalbos garsyno ypatybėmis ir pabandyta atlikti vieną kitą statistinio pobūdžio eksperimentą.

I

Atliekant statistinius poetinių tekstų garsyno tyrinėjimus, pagrindiniu elementu pasirinktas garsas, o ne fonema², nes griežta fonologinė fonemos sąvoka išleidžia iš akių visą eilę artikuliacinių ir akustinių cha-

¹ Tokio kalbos skirstymo pamatas yra funkcinė paskirtis, o ne fonetika; kitaip tariant, šios kalbos rūšys (dar vadinamos funkciniais stiliais) charakterizuotinos tik aukštaisiais struktūriniais lygiais. Iš tiesų, funkcinis stilius skiria ne tik funkcija, bet ir žemesni struktūriniai lygiai, tokie, kaip kompozicija, tropika, sintaksė ir netgi iš dalies leksika. O žemieji lygiai (fonetika, morfologija) visuose funkcinuose stiliuose lieka nepakitę.

² Plg. V. N. Toporovo nuomonę: „Daugeliu atvejų patogiau yra kalbėti būtent apie garsus (o ne apie fonemas), turint omeny tiek tas jų akustines charakteristikas, kurios nulemia atitinkamų fonemų skyrimą, tiek ir tas, kurios fonemų identifikacijos požiūriu yra nereikšmingos“. (Žr. В. Н. Топоров, Несколько соображений о структуре литовской народной баллады, kn.: Poetics, Poetyka. Поэтика, т. II, Warszawa, 1966, p. 77).

rakteristikų, kurios turi didelės įtakos eilėraščio skambumui. „Garsas“ — nors ir nelabai apibrėžta sąvoka, vis dėlto gali būti charakterizuojamas dviem požymiais: tam tikra artikuliacine pozicija ir akustiniu įspūdžiu.

Buvo surinkti statistiniai duomenys apie šiuos garsus (neskaitant variantų):

i, u, e, a, o, é, ie, uo, l, m, n, r, v, j, k, g, p, b, t, d, s, z, ž, š, c, č.

Visų pirmiausia domėtasi, kiek šių garsų randama lietuvių poezijos pavyzdžiuose. Tuo tikslu laisvai pasirinkta dvidešimt penki lietuvių poetų eilėraščiai. Eksperimentui rinkti tokie lyrikos pavyzdžiai, kurie jau iš pirmo žvilgsnio atrodo skambūs, muzikalūs; be to, visi tie eilėraščiai, nors ir specialiai parinkti iš keleto autorių kūrybos, yra grynai lyriniai, nesuvaržyti siužeto ar kito kurio epinio elemento. Žodžiu, stengtasi pasirinkti tokius tekstus, kuriuose garsinė organizacija turi galimybės reikštis laisvai.

Pasirinktų eilėraščių sąrašas:

1. A. Baltakis. Rudens ekvinokcija.
2. F. Kirša. Smėlynų karalius.
3. Maironis. Užmigo žemė.
4. J. Marcinkevičius. Kirvis.
5. J. Marcinkevičius. Rudens instrumentacija.
6. M. Martinaitis. Tu numegzk man, mama, kelią...
7. S. Nėris. Akmenėlis turi šaltą širdį.
8. S. Nėris. Ant laukinio žirgo.
9. S. Nėris. Ateik!
10. S. Nėris. Bangų barami.
11. S. Nėris. Kada manęs nebus.
12. S. Nėris. Kur baltas miestas.
13. S. Nėris. Nebark manęs.
14. S. Nėris. Negesk, žiburėli.
15. S. Nėris. Partizanai miškuos.
16. S. Nėris. Pienė.
17. S. Nėris. Prie šaltinio.
18. S. Nėris. Rudenį.
19. S. Nėris. Rudenio arimuos.
20. S. Nėris. Saulytė.
21. S. Nėris. Tu karo vaikas.
22. Vl. Šimkus. Kaimo kapinės.
23. P. Širvys. Ir pražydo linai.
24. J. Vaičiūnaitė. Erdvės gatvė.
25. R. Vaitulionis. Visi keliai...³

³ Kadangi pastarasis eilėraštis spaudoje nėra publikuotas, pateikiamas jo tekstas:

*Visi keliai ir traukiniai panašūs —
Tik šiaurė, šiaurė — mėlynas dangus.
Gal ne mane — nelinksmą sapną nešas
Į nematytus vienišus kraštus.*

Suskaičiavus šiuose tekstuose garsus, paaiškėjo, jog kiekvieno garso kiekis didžiausia dalimi priklauso nuo teksto ilgumo ir objektyvesnio vaizdo apie teksto garsinės sandaros ypatumus negali duoti⁴. Todėl buvo apskaičiuotas santykinis kiekvieno iš tiriamaŲ garsų kiekis tekstuose. Santykinį garso kiekį rodo jo *d a ž n u m a s*, kitaip tariant, procentais išreikštas santykis tarp to ar kito garso kiekio tekste ir bendro visų teksto garsų kiekio. Tokiu būdu dažnumas yra bendramatis dydis ir leidžia palyginti kiekybines garsų proporcijas ir teksto viduje, ir tarp tekstų, kad ir pačių įvairiausių. Todėl pagrindinis dydis, kuriuo operuojama, atliekant tolimesnius statistinius eksperimentus, yra kaip tik jis.

Buvo apskaičiuoti garsų dažnumo vidurkiai (pagal tuos 25 tekstus), parodantys to ar kito garso *v i d u t i n ė d a ž n u m a*. Nustatyta, jog miniuose tekstuose vidutinis garsų dažnumas toksai (procentais)⁵:

i—10,64	m—3,18	t—4,67
u—7,13	n—5,77	d—2,51
e—5,29	r—5,63	s—7,94
a—13,53	v—2,48	z—0,22
o—3,79	j—1,28	ž—1,34
ė—2,84	k—5,34	š—2,15
ie—1,25	g—2,52	c—0,06
uo—0,72	p—2,63	č—0,38
l—5,35	b—1,39	

Faktinis garsų dažnumas tekstuose nepaprastai įvairuoja, tai rodo, jog poetinio teksto garsinė sandara yra gyvas, dinamiškas organizmas. Daugumos garsų (iš 26 tirtų — 20) dažnumo variacijos žingsnis⁶ pasirodė esąs didesnis net už vidutinį dažnumą. Tik 6 garsų vidutinis dažnumas didesnis

*Gal ten ir aš, keistai liūdnokas stoviu
Tarp vėtrų, vėtrų — buvusio rudens.
Gal medžiai nesijuoks — nesišaipys gal žmonės
Iš šimtmečiais belaukiančio manęs.*

*Tik ką, sakyk, galėsiu pasiūti
Tarp savo medžių svetimuos miškuos
Tiems vėtrų debesynams nuraminti,
Toms jūroms, stingstančioms krantuos.*

*O jeigu ne, jei tavo juoką nešis,
Jei virš miškų vien vėjai nuridens —
Visi keliai ir traukiniai panašūs... —
Iš šiaurės vasarų, iš buvusio rudens...*

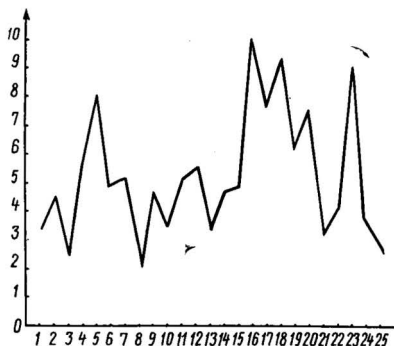
⁴ Iš tikro — neįmanoma daryti jokių objektyvesnių išvadų iš to fakto, jog, sakysim, J. Marcinkevičiaus eil. „Kiršis“ garsų *l* yra 18, *p*—6, *r*—13 ir t. t., o S. Nėries eil. „Bangų barami“ tų pačių garsų yra — 8, 4 ir 20.

⁵ Kadangi dažnumo dimensija pastovi (%), jos, patogumo sumetimais, pateikdami duomenis, nežymėsime.

⁶ Variacijos žingsniu čia vadinamas skirtumas tarp minėtuose tekstuose randamų didžiausios ir mažiausios to ar kito garso dažnumo reikšmių ($R^* = D^* \max. - D^* \min.$); tokiu būdu variacijos žingsnio dimensija irgi yra %.

už variacijos žingsnį („a“ vid. dažnumas — 13,53, o variacijos žingsnis — 8,24; atitinkamai „i“ — 10,64 ir 8,81; „s“ — 7,94 ir 6,87; „n“ — 5,77 ir 5,20; „r“ — 5,63 ir 5,14; „k“ — 5,34 ir 5,04), bet nežymiai.

Apytikrį dažnumo variacijos vaizdą galima susidaryti iš pav. 1. Jame grafiškai pavaizduota garso „l“ dažnumo variacija tirtuose tekstuose.

Pav. 1. Garso „l“ dažnumas tekstuose⁷

Anksčiau aprašyti skaičiavimai (kiekio, dažnumo, vidurkio) sudaro lyg ir pirmąjį statistinį eksperimentą, kurio tikslas — grynai aprašomojo pobūdžio. Antrasis eksperimentas buvo skirtas dažnumo variacijai tirti. Buvo nustatyti struktūriniai dažnumo vidurkiai, taip pat eilė kitų statistinių charakteristikų⁸. Jų dėka buvo surasti tie dažnumo įvairavimo intervalai, kuriuose nukrypimai nuo vidurkio yra natūralūs ir statistiškai pateisinti⁹. Nustatyta, kad vidutinis garsų dažnumas poezijoje¹⁰ gali įvairuoti tokiose ribose:

Garsas	Nuo	Iki	Garsas	Nuo	Iki	Garsas	Nuo	Iki
i	8,64	12,64	l	3,55	7,15	b	0,79	1,99
u	5,45	8,81	m	2,22	4,14	t	3,71	5,63
e	4,17	6,41	n	4,61	6,93	d	1,79	3,23
a	12,05	15,01	r	4,51	6,75	s	6,26	9,62
o	2,77	4,81	v	1,60	3,36	z	0,00	0,46
ė	1,76	3,92	j	0,72	1,84	ž	0,74	1,94
ie	0,85	1,65	k	4,42	6,26	š	1,27	3,03
uo	0,28	1,16	g	1,48	3,56	c	0,00	0,18
			p	1,63	3,63	č	0,06	0,70

⁷ Tekstai pažymėti anksčiau pateikto sąrašo eilės numeriu.

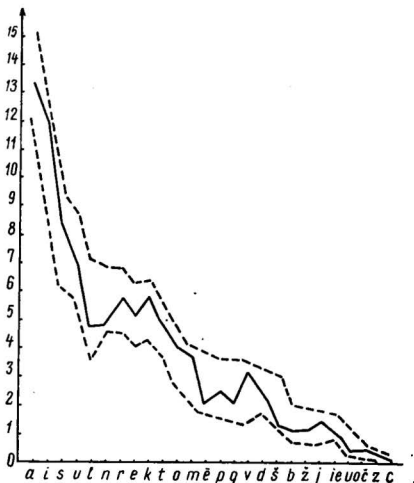
⁸ Absoliutus, linijinis ir kvadratinis nukrypimas, dispersija, vidutinė atrankos paklaida, patikimumo riba ir kt.

⁹ Juos sąlygoja tie patys dėsningumai, kuriuos aptaria tikimybių teorija.

¹⁰ Turima omeny ne tik tirtieji tekstai, bet visa lyrinė poezija.

Nustatytos vidutinio dažnumo svyravimo ribos leidžia palyginti poetinės kalbos garsyno kiekybinę struktūrą su kitomis kalbos rūšimis. Buvo apskaičiuotas garsų dažnumas publicistiniuose tekstuose. Skaičiavimui pasirinkta keletas publicistinių straipsnių ištraukų, bendra garsų suma maždaug prilygstančių tirtiems poetiniams tekstams. Pasirodė, jog publicistikoje garsų dažnumas varijuoja kur kas silpniau. Ir, kas svarbiausia, pasirodė, jog vidutinis publicistikos garsų dažnumas išsitenka poetinės kalbos garsų vidutinio dažnumo įvairavimo ribose. Beje, kitų autorių¹¹ pateikiami

Pav. 2. Garsų dažnumas publicistikoje

¹¹ Turimi omenų duomenys apie dažnumą bendrinėje lietuvių kalboje. Tokius duomenis yra pateikusi E. Simkūnaitė pranešimo SMD „Dabartinės lietuvių kalbos segmentinių fonemų dažnumas“ tezėse (žr. VVU XVIII SMD Konferencijos medžiaga. Istorija ir filologija, V., 1965, p. 5). Su E. Simkūnaitės pateiktais duomenimis solidarizuojaosi Br. Svecevičius (žr. Br. Svecevičius, Anglų ir lietuvių kalbų dažniausių fonemų gretinimas, kn.: Kalbos garsai ir intonacija, V., 1970, p. 3). Beje, šie autoriai pateikia segmentinių fonemų dažnumą, todėl jų duomenys su mūsų aptariamu garsų dažnumu lygintini ne betarpiškai, o su korekcija, atitinkančia garso ir fonemos santykį. Ta pačia proga derėtų prisiminti ukrainiečių mokslininkų statistinius darbus, skirtus fonemų dažnumui įvairiuose funkciniuose stiliuose tyrinėti. Ištyrus šešis funkcinius stilius, paaiškėjo, jog fonemų dažnumas juose skiriasi (žr. В. И. Перебийное, Частота и сочетаемость фонем современного украинского языка, Семинар: Автоматизация информации прикладных работ и вопросы прикладной лингвистики, Киев, 1965). Tai, jog ukrainiečių atliktų tyrimų ir šio eksperimento rezultatai priešingi, reikėtų aiškinti, tur būt, dviem priežastimis:

dažnumo duomenys šias ribas taipogi atitinka¹².

Pav. 2. Ištisine linija pavaizduotas garsų dažnumas publicistikoje (punktyrinėmis linijomis pažymėtos vidutinio poetinės kalbos garsų dažnumo svyravimo ribos):

Kadangi vidutinis garsų dažnumas ir poetinėje, ir publicistinėje (ir, turint omeny E. Simkūnaitės duomenis, bendrinėje) kalboje svyruoja tose pačiose ribose, reikia daryti išvadą, jog garsų dažnumas lietuvių kalboje nepriklauso nuo to, ar ji poetinė, ar ne. Kitaip tariant, eiliuotos ir neeiluotos kalbos garsyno kiekybinė struktūra aplamai yra tokia pati; poetinė kalba neturi „išrinktųjų“ garsų, kuriuos mėgtų, nei „pasmerktųjų“, kurių vengtų. Šiuo požiūriu poetinė (lyrikos) kalba visiškai sutampa su bendrine. Kalbėti apie savaime poetiškus ar nepoetiškus garsus nėra jokio pamato.

Tai, kas pasakyta, liečia poetinę kalbą aplamai, o ne konkretų tekstą. Jau anksčiau buvo minėta, kad konkrečiam poetiniam tekste garsų dažnumas labai įvairuoja. Natūralu ir tai, jog kiekviename tekste pasitaiko garsų, kurių dažnumas nukrypsta nuo anksčiau pateiktų dažnumo normų. Paprastai tas ribas, kuriose dažnumas turėtų išsitenkti, peržengia keletas garsų,— viename tekste vienokių, kitam — kitokių. Prasilenkimai su norma didesni (intensyvesni) būna kaip tik tuose eilėraščiuose, kurie jau iš pirmo žvilgsnio, pagal betarpišką įspūdį, atrodo skambesni. Atrodo, jog kaip tik šiais prasilenkimais ir remiasi garsinė eilėraščio organizacija.

Buvo bandyta statistiškai paanalizuoti ir minimus nukrypimus. Tai lyg ir trečias eksperimentas.

Savaime suprantama, jog vieny kurių nors garsų gausumas (perteklius) tekste galimas tik kitų sąskaita. Tai — natūralu. Todėl, tiriant nukrypimus, dėmesys kreiptas tiek į tuos garsus, kurių dažnumas viršija pateiktas normas, tiek ir į tuos, kurių iki normos trūksta. Koreliavimo būdu atlikta dažnumo nukrypimų analizė parodė, jog garsai tarpusavy pastovių „pertekliaus — trūkumo“ tipo opozicijų nesudaro. Tų pačių garsų perteklius dviejuose skirtinguose tekstuose pastoviu funkciniu ryšiu nesisieja su kitų kurių nors apibrėžtų garsų trūkumu. Paprastai tokiu atveju viename tekste trūksta vienokių, o kitame — kitokių, visai skirtingų garsų.

1) skirtingomis fonetinio lygmens segmentų proporcijomis lietuvių ir ukrainiečių kalbose, 2) kokybiniais segmentų skirtumais (juk a.uo atveju tirta fonemos, o šiuo — garsai).

¹² Reikia atskirai paminėti garsus *o*, *u*, *j*, *t*, kurių dažnumai (E. Simkūnaitės duomenimis) šiek tiek prasilenkia su II lentelėje pateikiamomis jų vidutinio dažnumo ribomis. Prasilenkimai, tiesa, nežymūs ir yra atsiradę, tikriausiai, dėl nevienodo skirtingų autorių požiūrio į šiuos garsus (pvz., garsas *uo* gali būti laikomas garsų *u* ir *o* junginiu arba savarankišku garsu; analogiškai garsas *j* gali būti skaitomas ir neskaitomas tokioj pozicijoj, kaip „iena“, garsas *t* interpretuojamas ir kaip garsų *c*, *č* pirmasis sandas, o garsų *v* kiekis gali skirtis dėl nevienodos *au* — *av* tipo kaitos interpretacijos).

Analizuojant eilėraščio garsinę sandarą tradiciniu būdu, į akis paprastai krinta ne visi, o tik kai kurie garsai, išsiskiriantys eilėraščio skambėjime. Dažniausiai kaip tik tokie garsai būna kirčiuoti loginiu kirčiu, pabrėžti intonaciniu vingiu ir t.t. Tačiau greta viso to bene didžiausią reikšmę eilėraščio skambumui turi tų „reikšmingųjų“ garsų sintaktika (išsidėstymas). Toks „reikšmingas“ garsas gali, pavyzdžiui, keletą kartų pasikartoti pirmoje strofos eilutėje, o trečioje jį, žiūrėk, rasi tik vieną kartą; ketvirtoje — vėl jis skamba „visu garsu“, sujungdamas, sulydydamas strofą į darnią akustinę visumą¹³. Nors garsų sintaktika statistiškai ir nebuvo tyrinėta, tačiau nesunku pastebėti, jog tame ar kitame tekste „reikšmingi“ būna kaip tik tie garsai, kurių dažnumas nukrypęs nuo vidutinių normų. Tiesa, nukrypimas nelygu nukrypimui — vienas garsas nuo normos nukrypsta, sakykim, 0,5 procento, o kitas — 3%. Bendra šio ryšio tendencija tokia: kuo didesnis nukrypimas, tuo „reikšmingesnis“ garsas, tuo sudėtingesnė jo sintaktika, ir atvirkščiai, — kuo mažesnis nukrypimas, tuo garsas darosi neutralus ir kokias nors ryškesnes sintaktines jo figūras įžiūrėti sunku. Tad esama pamato tvirtinti, kad eilėraščio garsinė organizacija yra objektyvus kvantitatyvinės prigimties reiškinys, paremtas tam tikrų garsų dažnumo žymiu nukrypimu nuo vidutinių normų ir tų garsų sintaktikos ypatumais.

Paprastai tie garsai, kurių nukrypimas tekste teigiamas, sudaro lyg ir eilėraščio garsinio lygmens karkasą: jie riša eilutes, kažkiek suartina strofas, jie dažniausiai gauna ryškius kirčius ir būna aktyvūs intonaciškai, jų ryškiausias priegaidės ir t.t. Tie, kurių nukrypimai neigiami, koncentruojasi į keletą grupuočių palyginti mažose teksto atkarpose, bet tuo pačiu jie irgi ryškiai išsiskiria iš neutralaus garsinio fono. Pasikartodamos ir varijuodamos, besiderindamos su „gausiaisiais“, šių garsų grupuotės irgi vaidina didelį vaidmenį, garsiškai organizuojant eilėrašty.

Statistiniai nukrypimai buvo tiriami kiek kitokia kryptimi. Pasinaudojus sudėtingesniais statistikos metodais¹⁴, tiesa, kiek perdirbtais pagal duomenų specifiką, buvo statistiškai įvertinta tiriamųjų tekstų garsinė organizacija, kitaip sakant, nustatyta tirtų tekstų hierarchija pagal garsinio organizuotumo laipsnį. Šių tyrimų duomenimis, garsiškai organizuotiausias yra S. Nėries eilėrašty „Bangų barami“¹⁵. Tirtieji 25 eilėraščiai, tais pačiais duomenimis, pagal garsinį organizuotumą pasiskirstė į 17 skirtingų lygių taip (mažėjančia garsinės organizacijos laipsnio tvarka):

¹³ Plg. antrą šio straipsnio dalį.

¹⁴ Šie metodai įgalina vienu metu apdoroti ne tik nukrypimų skaičių, bet ir jų intensyvumą, taip pat tirti visus garsus ir tekstus. Detalesnis šių metodų aprašymas nesisiderina su šio straipsnio paskirtimi, tad jų neaprašinsime.

¹⁵ Kitų tirtų tekstų atžvilgiu.

1. S. Nėris. Bangų barami.
2. S. Nėris. Kada manęs nebus; P. Širvys. Ir pražydo linai.
3. S. Nėris. Kur baltas miestas; S. Nėris. Rudenį.
4. S. Nėris. Pienė.
5. J. Marcinkevičius. Kirvis; S. Nėris. Rudenio arimuos.
6. S. Nėris. Partizanai miškuos.
7. J. Marcinkevičius. Rudens instrumentacija; S. Nėris, Ateik!; Vl. Simkus. Kaimo kapinės.
8. Maironis. Užmigo žemė; J. Vaičiūnaitė. Erdvės gatvė.
9. S. Nėris. Saulytė.
10. S. Nėris. Nebark manęs.
11. S. Nėris. Akmenėlis turi šaltą širdį.
12. M. Martinaitis. Tu numegzk man, mama, kelią...; S. Nėris. Ant laukinio žirgo.
13. R. Vaitulionis. Visi keliai...
14. S. Nėris. Prie šaltinio.
15. S. Nėris. Tu karo vaikas.
16. S. Nėris. Negesk, žiburėli; A. Baltakis. Rudens ekvinokcija.
17. F. Kirša. Smėlynų karalius.

Savaime suprantama, tas eilėraščių pasiskirstymas reliatyvus, nustatytas, lyginant tekstus tarpusavy, tad jis neatspindi nei absoliučios teksto organizacijos, nei, juo labiau, leidžia palyginti šiuos kūrinius su netirtais. Be to, čia nustatytas organizacijos laipsnis atspindi organizuotumą tik labai siauru, grynai kiekybiniu požūriū (toji garsinės eilėraščio organizacijos sfera, kurią nulemia sintaktika, čia neatspindi). Tad tokiu būdu nustatyto organizacijos laipsnio negalima tapatinti nei su įprastiniu garsinės organizacijos supratimu, nei, juo labiau, su eilėraščių skambumu, kuriam įtakos daro ir ritmika, ir intonacija, ir t. t. Šis laipsnis tik demonstruoja pateiktų poetinių tekstų garsinės struktūros dinamiškumą neutralaus teksto atžvilgiu.

II

Anksčiau buvo pateikti keleto statistinių eksperimentų, skirtų poetinės kalbos garsyno kiekybiniam ypatumams tirti, svarbiausi rezultatai. Kol kas sunku pasakyti, ar panašūs statistiniai metodai taikytini garsyno sintaktiniams ypatumams nagrinėti¹⁶, bet kol tiriame kiekybinius garsyno bruožus, statistinių metodų realumas abejonių lyg ir nekelia. Savaime suprantama, tais atvejais, kai statistiniais metodais naudojames išmintingai. Abejonės šiaipjau kyla tais atvejais, kai statistiniam tyrimui keliami nepatmatuoti uždaviniai¹⁷, arba bandoma daryti išvadas, pernelyg atsietas nuo rezultatų. Ta prasme statistinių metodų taikymas eilėtyroje yra griežtai

¹⁶ Grynai teoriškai galvojant, atrodo, jog ir kalbos garsų sintaktika iš principo gali būti tiriama statistiškai.

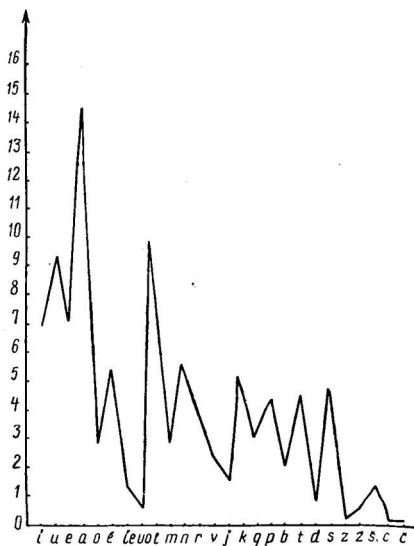
¹⁷ Neįmanoma, pavyzdžiui, iš statistinių tyrimų rezultatų spręsti, ar eilėraštis menišką, ar gerai parašytą ir t. t.

ribotas¹⁸. Be to, jų rezultatai paprastai reikalingi platesnės interpretuotės ir išsamesnių papildymų, nes patys savaime yra labai nelankstūs.

Štai kad ir dabar, statistiškai ištyrę eilės poetinių tekstų garsyno kiekybines ypatybes, pabandykime paanalizuoti vieno iš tirtų eilėraščių, S. Nėries „Pienės“, garsinę organizaciją. Iš statistinių tyrimų žinome daug ką apie šio eilėraščio garsyną. Jį sudaro 367 garsai. Garsų dažnumas pavaizduotas grafiškai pav. 3.

Pav. 3. Garsų dažnumas S. Nėries „Pienėje“

Nuo vidutinio dažnumo įvairavimo ribų nukrypsta šių garsų dažnumas (plg. pav. 3 ir lentelė II):

Perteklius (+,%)	Trūkumas (-,%)
l 2,93	i 1,83
é 1,53	s 1,63
e 0,78	d 0,97
u, p 0,46	r 0,42
b 0,19	ž 0,19
	č 0,06
	o 0,03

¹⁸ Jau vien dėl to, jog statistiniai metodai gali būti taikomi tik žemųjų struktūrinių lygių tyrimui.

Be to, žinoma, kad šio eilėraščio garsinė struktūra neutralaus teksto atžvilgiu yra palyginti labai dinamiška (eil. šiuo požiūriu užima ketvirtą vietą iš 17). Ypač didelį vaidmenį eilėraščio garsinėje organizacijoje turėtų vaidinti garsai *l, é, e*, iš dalies — *u, p, b* bei *i, s, d* (iš dalies — *r, ž, č, o*).

O dabar žvilgtelėkime į gyvą, plazdantį, žmogaus širdies ir poetinio talento sušildytą eilėraščių:

PIENĖ

*Piene, piene — nuostabi gėlele,
Ko tu rymai vėjų pabarėly? —
Kur priglausei baltąją galvelę?
Kur užsnūsi vėly vakarėlį?*

*Pučia vėjas, plaukelius kedena, —
Baltus plaukus nuo galvelės rauna.
Per dirvoną, rudenio laukelį
Neša pienės baltąjį pūkelį.*

*Piene, piene — mano tu gėlele,
Gaila tavo man baltos galvelės!
Gaila mano vargo jaunystėlės —
Išblaškytos vėjų pabarėly. —*

*Kad pavirstau pilku lauko smėliu, —
Kad giliai žemelėje gulėtau!
Kad nugrimztau šaltu akmenėliu, —
Nemunėlis kad viršum tekėtų — —*

Poetinė eilėraščio galia — slaptinga ir užvaldanti, tačiau pabandykime nuo jos kiek atsiriboti ir pažvelgti į eilėraščių, ypač jo garsyną, tyrinėtojų akimis. Jau pirmasis betarpiškas įspūdis toks, lyg eilėraščių būtų parašytas savotiškoje „*l* minkštojo“ tonacijoje. Garso *l* vaidmuo eilėraščio garsinėje struktūroje nenuginčijamas¹⁹. Ypač dažnai būdamas fonetiškai aktyvioje pozicijoje, šalia ilgo kirčiuoto skiemens arba net ir pačiam skiemeny (*gėlele, pabarėly, priglausei, baltąją, galvelę, vėly, vakarėlį, plaukelius, baltus, plaukus, galvelės, laukelį, baltąjį, pūkelį, gėlele, gaila, baltos, galvelės, gaila, jaunystėlės, išblaškytos, pabarėly, pilku, lauko, smėliu, žemelėje, gulėtau, šaltu, akmenėliu, Nemunėlis*), jis sudaro garsinę eilė-

¹⁹ Garso *l* gausumas šiame tekste yra sąlygotas vienaarūšių priesagų, tačiau tai nėra kiek nemažina fonetinio tų garsų ryškumo.

raščio atramą. Verta taip pat pasekti šio garso išsidėstymą tekste (žr. eil. tekstą). Štai kaip *l* garsai pasiskirsto eilutėse²⁰:

- I. — — — — // — — — — *l l*
 — — — — // — — — — — *l*
 — — *l* — // *l* — — *l* — *l*
 — — — — // — *l* — — — — *l*
- II. — — — — // *l* — *l* — — — —
l — *l* — // — *l* — *l* — — — —
 — — — — // — — — — *l* — *l*
 — — — — // *l* — — — — — *l*
- III. — — — — // — — — — — *l l*
 — *l* — — — // *l* — *l* — — *l*
 — *l* // — — — — — — — *l*
 — *l* — — // — — — — — — — *l*
- IV. — — — — // *l* — *l* — — — — *l*
 — — *l* // — — — — *l* — — — — *l*
 — — — — // *l* — — — — — — — *l*
 — — — — *l* // — — — — — — — —

Kaip matome iš schemos, *l* garsas pagal vertikalę išsidėstęs maždaug tolygiai visame tekste, ryškesnių jo telkimosi epicentrų nepastebima. Pagal horizontalę jis bazuojasi antroje eilutės pusėje, už cezūros, t. y. kaip tik tose vietose, kur išsidiferencijavusi eilutės ritmika, kur susitelkę semantiniai akcentai, kur išryškėjusi ir sustiprėjusi intonacinė eilutės linija. Ypač šis garsas dažnas kadencijose (tik keturios kadencijos jo neturi), kur akumuliuotas melodinis ir intonacinis eilutės sprendimas. Šitos „ypatingai geros“ pozicijos ir įgalina garsą *l* atlikti reikšmingiausią vaidmenį, garsiškai organizuojant tekstą.

Analogiškas vaidmuo taip pat tenka garsams *e*, *é*. Jie panašūs akustiškai, tad, užimdami teksto garsyne savas pozicijas, derinasi ir tarpusavy, ir su kitais garsais. Geriau įsižiūrėjus į tekstą, nesunku nustatyti *é* ir *e* išsidėstymo ypatumus. Garsai *é* tekste taip pat pasiskirstę tolygiai, kiek mažiau jų II strofoje, kurioje, savo ruožtu, ypač gausiai susitelkę *e* garsai. *é* garsų tendencija burtis į epicentrą pastebima teksto trečiajam trečdaly (III strofos 2 pusė ir toliau). *e* garsai tokią tendenciją parodo II strofoje. Į akis krinta tai, jog *é*, *e* garsai sudaro kone pusę²¹ visų metrinio kirčiu kirčiuotų skiemenų. Gausūs *é*, *e* junginiai su *l*.

²⁰ Skiemenys, turį tiriamą garsą, žymimi atitinkama raide, o neturį to garso — brūkšneliu.

²¹ Tiksliau — 40,4%.

Iš *u, p, b* garsų bene labiausiai krinta į akis *u*. Iš pirmojo šio garso telkinio I—II strofoje eina tam tikra atšaka per III strofą į kondensuotą *u* epicentrą IV strofoje. Čia garsas *u* atsiduria visų 4 eilučių kadencijose, ko ankstesnėse strofose nebuvo pasitaikę. Garsas *p* šiaipjau, atrodo, yra neutralus, tik į akis krinta tai, jog jis palyginti gerai simetriškai išsidėstęs, — kiekvienos strofos pirmojoje eilutėje kartojasi po du kartus; tarp kitko, būtent šis garsas „pradeda“ ištisas 3 eilėraščio strofas, tuo pačiu strofų pradžiai suteikdamas savo artikuliacinę poziciją. Tik paskutinė strofa, kurioje atsiskleidžia naujas, su ankstesnėmis strofomis betarpiškai nesusietas, daugiau gal į save, negu į aplinką suprojektuotas vaizdas, prasideda visai kita, ankstesnei tolima²², artikuliacine pozicija. Garsas *b* teksto garsinėje organizacijoje didesnio vaidmens nevaidina.

Paprastai tekste sunkiau pastebimi tie garsai, kurių iki įprastos normos trūksta, — greičiausiai jau vien todėl, kad jų tekste esti žymiai mažiau, tačiau ir jie sudaro įdomių figūrų. Štai mūsų eilėrašty garsas *i* daugiausia susitelkęs I ir IV strofose, apie penktadalis šių garsų sutelkti vien tik kadencijose. Svarbų vaidmenį vaidina apimtimi nedidelis, bet iš abiejų pusių izoliuotas *i* garso telkinys II strofos 2 pusėje. Garsas *s* tiek akustinis, tiek artikuliaciniu įspūdžiu lietuvių kalboje yra bene pats neutraliausias²³, be to, atlikdamas kur kas svarbesnes, nei kiti priebalsiai ar net ir balsiai, morfologines funkcijas, jis yra palyginti mažai lankstus, ta prasme suvaržytas ir sunkiai panaudotinas eilėraščių garsinėje organizacijoje. Labai jau reto teksto garsinė organizacija esti paremta garsu *s* tiek, kiek „Pienės“ organizacija garsu *l*. O štai „Pienėje“ *s*, derindamasis su *ž, š*, sudaro keletą garsinės organizacijos požiūriu aktyvių židinių. Vienas jų — I strofos 3—4 eilutėse („Kur priglausi baltąją galvelę?/Kur užsnūsi vėly vakarėlį?“). Antrasis, tiesa, kiek silpnesnis ir difuziškesnis židinytis pastebimas II strofos 1—2 eilutėje, o 4 eilutėje dar lyg atsikartoja tolimas jo aidas. Ryškiausias šių garsų židinytis yra trečioje strofoje. Garsų *d* šiame eilėrašty nepaprastai maža (jie ir apamai negausūs, vidutinis jų dažnumas svyruoja nuo 1,79% iki 3,23%), todėl jie jokio vaidmens, atrodo, garsinėje organizacijoje nevaidina. Tuo tarpu garsas *r* labai krinta į akis. Pirmiausia šis garsas visada atkreipia į save dėmesį jau vien todėl, jog jo akustinės ir artikuliacinės savybės esti fonetiškai labai turtingos. Antra — garsas *r* šiame eilėrašty, tiksliau — jo, garsinėje organizacijoje, — užima labai savitą padėtį. Šiaipjau jis gana difuziškai pasklidęs tekste. Tik pirmoje strofoje pastebima tam tikra šio garso sanakaupa. Ryškus kompaktiškas jo telkinys yra II strofos 2 eilutės pabaigoje

²² Plg. *p* ir *k* artikuliacines pozicijas.

²³ Tokią pažiūrą į šį garsą bene bus nulėmę tai, jog jis lietuvių kalboje — žodžio galo garsas. Įprastas kone kas antro žodžio gale, neišvaizdus fonetiškai, jis turėjo daugiausia galimybių tapti „kasdienišku“.

ir 3 eilutėje, — o daugiau lyg ir nebūtų nieko ypatinga. Bet vis dėlto garsas *r* ryškiau išsiskiria teksto garsinėje organizacijoje, negu kur kas intensyvesnius nukrypimus turį *s*, *d* ir netgi teigiamus nukrypimus turį *p*, *b*. Paslaptis pasirodė labai paprasta: *r* tekste absoliučia dauguma atvejų randamas kaip tik labai aktyvių balsių — *i*, *u*, *e*, *é* — kaimynystėje, greta su jais. Tie du atvejai („*rauna*“ ir „*vargo*“), kada *r* atsiduria šalia neutralaus *a* irgi labai ryškūs, nes pažeidžia bendrąją *r* vartojimo šiame eilėraštyje tendenciją.

Siuo gana detaliu „Pienės“ garsyno aprašu²⁴ siekta parodyti, jog poetinio teksto garsynas nėra mechaninė, atsitiktinai atsiradusi garsų sankaupa. Nežiūrint to elementaraus fakto, jog garsų kiekis ir išsidėstymas priklauso nuo žodžių, kuriuos poetas savo kūrinį vartoja, kitaip tariant, — jog garsai determinuoti leksikos, — poetinio kūrinio garsynas ir patsai esti organizuojamas, tvarkomas kryptingai, pagal tam tikrus dėsningumus (išlaikomos daugiau ar mažiau nusistovėjusios sintaktikos formulės, siekiama, kad to ar kito garso skambėjimas derintųsi su aplinkiniais garsais, laikomasi tam tikro garsų kartojimosi ir variacijos nuoseklumo ir t. t.). Nors tai atliekama intuityviai, kaip įprasta sakyti, kūrėjo sąmonėje, tačiau tokiu būdu suorganizuotas eilėraščio garsynas jau pats savaime tampa kažkuriuo laipsniu savarankiška jutimine (klaunos, o galgi net ir tarties, artikuliacijos) vertybe²⁵.

Savaime suprantama, garsiškai organizuoto poetinio teksto kaip savarankiškos jutiminės vertybės vaidmuo nėra didelis. Bene svarbiau yra tai, jog organizuotas teksto garsynas, derindamasis su ritmika, sudaro eilėraščio intonacijos bazę, daro didžiulės įtakos intonacijai. Lygia greta organizuotas teksto garsynas apsprendžia eilėraščio melodiką, grandį, betarpiškai siejančią garsinį eilėraščio lygmenį su pačiais aukščiausiais struktūriniais klodais. Dėl organizacijos atsiradusi jutiminė garsyno darna, įprasmintą intonaciškai ir melodika susieta su poetinio išgyvenimo individualybe, tampa eilėraščio skambumu.

Kadangi S. Nėries „Pienės“ garsinę organizaciją jau esame diskretiškai aptarę anksčiau, tai pamėginkime peržvelgti to eilėraščio melodiką, kitaip tariant, jo melodinę liniją.

²⁴ Tiksliau — aprašu tų garsyno segmentų, kurie garsinėje teksto organizacijoje vaidina ypač aktyvų vaidmenį.

²⁵ Tai yra, kaip pažymi daugelis tyrinėtojų, šitoks organizuotas garsynas pats savaime yra pajėgus sukelti dalinį estetinį išgyvenimą. Tačiau poezijoje ši galimybė ir šis procesas yra užslėpti, nematomi eilinio skaitytojo akiai. Kūrinio suvokimo metu formuojasi poetinis išgyvenimas, — dvasinė realija, atsirandanti iš estetinio santykio su visais kūrinio struktūros klodais, o ne vienu kuriuo nors, atskirai paimtu.

Melodinė eilėraščio tema ir kryptis glaudai išreikšta pirmojoje strofoje. II ir III strofos — temos variacija, o ketvirtoji — variacijos išsprendimas. Melodinė tema — lyrinio plano, sudaryta iš keturių skirtingų tonų²⁷, išdėstytų žemėjančios sekvencijos tvarka. Trukmės požiūriu tonai sutampa su eilutėmis. Pirmoji eilutė — aukščiausio tono. Prasiidėjusi minkštuoju lūpiniu *p*, ji „atsiremia“ į *ie, e* — aukšto tono balsius („Piene, piene — nuostabi gėlele“), išdėstyta eilutės pradžioje ir pabaigoje. Antroji eilutė („Ko tu rymai vėjų pabarėly? —“), nors jos viduje ir išvingiuota kylanti tono linija (o - u - y - a i - è - u - a - a - è - y), apamai atrodo lyg pustonių žemesnė už pirmąją. Nejučiom kyla noras tarp šios ir trečiosios eilutės („Kur priglausi baltąją galvelę?“) įžiūrėti tono intervalą. Iš tikrųjų — trim metriniais kirčiais paryškinti žemo tono garsai eilutę savotiškai „traukia“ žemyn. Nuoseklus tono žemėjimas trijose pirmosiose strofos eilutėse dėsningai veda į žemėjimą ir ketvirtoje („Kur užsnūsi vėlų vakarėlių?“), ir šitą įspūdį neabejotinai sustiprina trijuose pirmuosiuose žodžiuose susikaupęs *u* garsas (du iš jų, beje, paryškinti metriniais kirčiais).

Šita nusistovėjusi melodinė tvarka smarkiai suardoma antrojoje strofoje. Jau pirmoje jos eilutėje keičiasi melodijos tempas, du metriniai kirčiai krinta ant trumpų skiemenų, sudarytų su *ù* („Pučia vėjas, plaukelius kedena“). Dideli tono šuoliai (*u-é/u-e*), metrinų kirčių priegaidės eilutės toną daro nervingą, trūkčiojantį. Užtat didelis kontrastas — antroji eilutė („Baltus plaukus nuo galvelės rauna“). Lyg ir naują, negirdėtą motyvą čia įneša metrinų kirčių, turinčių tvirtapradę priegaidę ir krintančių ant dvigarsių su *a* (báltus, pláukus, ráuna), monotonija, ir tik trečiojo metrinio kirčio priegaidė dar susišaukia su ramia, žemėjančia pirmosios strofos melodika. Kartu labai reikšmingai pasigirsta vibrantas („rauna“), kuris „visu garsu“ suskamba trečioje eilutėje („Pėr dirvoną rudenio laukelį“). Gana žaismingai suskambėjęs eilutės pradžioje greta trumpučių aukšto tono balsių (*per-dir-vo...*), vibrantas daro svarbų akcentą eilutės centre (*rude-nio*) ir ilgam nutyla. Dar kartelį girdisi to paties ilgo, su tvirtagale priegaidė (*ē*) aidas (laukēlį). Jo balsas, tiesa, girdėti ir ketvirtoje eilutėje („Neša pienės baltąjį pūkelį“), bet čia irgi — savita dermė, kurioje rasi ir pirmosios, ir antrosios strofos melodinių motyvų.

Pirmoji trečios strofos eilutė („Piene, piene — mano tu gėlele“) beveik tiksliai pakartoja pirmosios eilėraščio eilutės melodinį pavidalą. Antroji strofos eilutė („Gaila tavo man baltos galvelės“) — ir tonu, ir skambesiu atsilieptų pirmosios strofos paskutinei, jeigu ne melodinis vingis, paryškintas pirmuoju metrinu kirčiu (*gaila...*). Trečioji eilutė („Gaila mano vargo jaunystėlės“), ypatingu melodiniu išradingumu nepasižymi. Tas pats, kaip ir antroje eilutėje, melodinis vingis, visai pavienis, žemas ir ryš-

²⁷ Muzikinių terminų vartojimas čia nepamatuoatas ir argumentuotinas nebent analogija.

kus vibranto šūksnis (*vargo*) ir eilutės gale — trys aukšto tono garsai, vedą į ketvirtą, forsuotai aukšto tono, švilpesiais prisodrintą eilutę („Išblaškytos vėjų pabarėly“). Tiesa, už cezūros tonas čia ima žemėti, grįžta į įprastas ribas. Tempas taip pat jau nejučiom sugrįžęs „į savo vietą“, į tas ribas, kuriose jis buvo eilėraščio pradžioje. Toks jis ir išliks iki eilėraščio galo. Tuo tarpu melodinė linija ketvirtoje strofoje darosi subtili, atsiskaido didelių šuolių, vingių ir stengiasi suvienyti, sulydyti aukštuosius ir žemuosius tonus. Ši tendencija jau ryški pirmojoje strofos eilutėje („Kad pavirstau pilku lauko smėliu“). Tvirtapradės metrinė kirčių priegaidė kiek niveliuoja balsių tono aukštumą; šalia kirčiuotų — daug nekirčiuotų *a*. Bendras eilutės tonas stabilizuotas, lyg ir prilaikomas nuo didesnių šuolių. Lygiai tas pats pasakytina ir apie antrą eilutę („Kad giliai žemelėje gulėtau“). Jos melodinė linija kiek papuošta vingiais, atsirandančiais dėl *ai* (*giliai*) ir tvirtagališkų metrinė kirčių priegaidžių. Savitai, netikėtai eilutės pabaigoje nuskamba *au*, o trys minkštieji *l*, nors didesnio vaidmens ir nevaidina, asocijuojasi su ankstesnėmis strofomis. Tarp 1 ir 2 eilučių — nežymus tono pažemėjimas. Jis kur kas jau ryškesnis tarp 2 ir 3 eilučių. Vėl ima prabusti nuosekli trauka iš aukštesnių tonų į žemesnius, čia realizuotus gana gausių *a* ir *u* dėka („Kad nugrimztau šaltu akmenėliu“). Ketvirtoji, paskutinė eilėraščio eilutė tai natūraliai traukai gana griežtai pasipriešina. Eilutėje dominuojančių *ė*, *i*, *e* dėka tonas tampa toks aukštas, jog jo jau nebegali atsverti kad ir gausus *u*. Melodinė linija eilutėje laisva, bet santūri, išsirutuliojusi tvirtagališkai kirčiuotų *ė*, *u*, *ė* bazėje. Ir svarbiausia, gale vėl ilgas *ū* (*tekėtu*). Šitoksai melodinis vingis (*ė-ū*) kadencijoj taip ryškiai suskamba pirmą kartą (jo užuomazga, beje, jau girdėti paskutinės strofos pirmos eilutės kadencijoje). Eilutės melodinė linija liko neužbaigta, kaip kad šia eilute, nepasidavusia traukai, liko neužbaigta strofa. Kažkoks, gal būt, pats svarbiausias žodis, turėjęs nustebinti ar nuliūdinti, dar nepasakytas. Jis čia pat, jis yra, bet neištar-tas. Juk tam ir tie du brūkšniai vietoj taško.

* * *

Si glausta eilėraščio melodinės linijos peržvalga, savaime suprantama, paliečia tik ryškiausias, labiausiai išsiskiriančias jo melodikos ypatybes. Iš tikrųjų, eilėraščio melodika labai turtinga įvairiausiais niuansais, pus-toniais, atspalviais, kuriuos nėra lengva iš karto suvokti ir deramai įvertinti. Ir, tur būt, nė kiek ne lengviau aprašyti.

Jeigu eilėraščio garsinę organizaciją interpretuotume estetinėje plotmėje, — analizuotume eilėraščio garsyno kaip jutiminės darnos ryšius su eilėrašty atspindėta tikrove, estetinė intencija ir poetiniu išgyvenimu —

žodžiu, jei atliktume eilėraščio fonikos analizę, tai ir jo garsinė struktūra neabejotinai atsiskleistų prieš mus dar geriau ir suspindėtų naujomis, nematytomis varšomis.

НЕКОТОРЫЕ КОЛИЧЕСТВЕННЫЕ ОСОБЕННОСТИ ЗВУКОСОСТАВА СТИХОТВОРНОЙ РЕЧИ И ИХ ИНТЕРПРЕТАЦИЯ

Петрас СКИРМАНТАС

Резюме

При изучении звуковой организации стиха иногда приходится обращать внимание на количественные особенности звуко состава стихотворной речи. Статистические изучения звуко состава стихотворной речи показывают, что средняя частота встречаемости звуков (изучались **звуки**, а не фонемы) не зависит от того, речь стихотворная или нестихотворная, т. е. звуки не бывают по природе «поэтические» или «непоэтические». Однако в конкретных стихотворных текстах наблюдаются резкие изменения частоты некоторых звуков по сравнению со средней их частотой. Эти звуки, как правило, ярко выделяются во звуковом уровне стиха, составляя самые разнообразные синтаксические фигуры и в значительной степени определяя звуковую организацию стиха.

Статистическими сравнениями частоты звуков в 25 свободно подобранных текстах постоянных оппозиций типа «избыточность—недостаток» между звуками не обнаружено. Статистические методы позволяют в количественном аспекте определить относительную степень звуковой организованности стиха. Эта степень выражает динамичность звуковой структуры данного текста относительно нейтрального.

Анализ звуковой организации стихотворения С. Нерис «Pieņē» («Одуванчик») демонстрирует, каким образом достигается в стихе созвучие.

MANCHE QUANTITATIVEN EIGENSCHAFTEN DES LAUTBESTANDES DER VERSSPRACHE UND IHRE ITERPRETATION

Petras SKIRMANTAS

Zusammenfassung

Bei der Analyse der lautlichen Versorganisation ist oft die quantitative Charakteristik des Lautbestandes der Verssprache von Bedeutung. Die durchgeführten statistischen Untersuchungen des Lautbestandes der

Versprache haben gezeigt, daß die Durchschnittshäufigkeit der Laute (man hat doch die Laute, nicht die Phonemen analysiert) im Litauischen in einer Vers- und Nicht-Vers-Sprache verähnlicht sich, d.h. daß es keine ursprünglich „poetische“ oder „unpoetische“ Laute gibt. In konkreten Verstexten jedoch sind bedeutende Abweichungen der Häufigkeit einiger Laute im Vergleich mit ihrer Durchschnittshäufigkeit zu vermerken. Diese Laute treten gesetzmäßig aus dem Lautbestand des Verses hervor, bilden die verschiedensten syntaktischen Figuren und bestimmen in hohem Grade die lautliche Organisation des Verses.

Bei der statistischen Analyse der Abweichungen der Häufigkeit der Laute in 25 freierwählten Verstexten sind keine dauernde Opposition vom Typus „Überfluß — Mangel“ zu vermerken. Die statistischen Methoden lassen den relativen Grad der lautlichen Organisation eines Verses in quantitativen Hinsicht bestimmen. Dieser Grad drückt die Dynamik der lautlichen Struktur eines bestimmten Textes im Vergleich mit einem neutralen Text aus.

Die Analyse der lautlichen Organisation des Gedichts „Pienė“ (Löwenzahn) von S. Nėris zeigt, wie die Gesamtheit der bedeutungsbedingten Laute so im Gedicht verteilt ist, daß eine bestimmte Harmonie entsteht.